

กระดานข่าวงานวิจัยใช้ได้จริง :

พืชอาหาร พืชสมุนไพร

สายฝน

กลุ่มวิจัยพฤกษศาสตร์และพันธุศาสตร์พืช
สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร
ประจำเดือนเมษายน ๒๕๖๔

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Ilex triflora* Blume

วงศ์พืช: Aquifoliaceae

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์:

ไม้พุ่มรอเลื้อย ไม้พุ่ม หรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 1-7 เมตร ความยาวรอบลำต้นประมาณ 14 เซนติเมตร ดอกแยกเพศอยู่ต่างต้น เปลือกไม้สีครีมถึงสีเทาอ่อน ผิวขรุขระ เปลือกด้านในสีเหลืองอ่อน กิ่งรูปค่อนข้างสี่เหลี่ยม เป็นสัน มีขนสั้นนุ่มปกคลุมหนาแน่น ไม่มีช่องอากาศ หูใบ เป็นรูปสามเหลี่ยมมนขนาดเล็ก มีขนสั้นนุ่มปกคลุมหนาแน่น ใบ เรียงสลับ ค่อนข้างเหนียวคล้ายแผ่นหนัง แผ่นใบด้านบนคล้ำ เข้ม และเกลี้ยง แผ่นใบด้านล่างปกติเกลี้ยง มีจุดโปร่งแสงชัดเจน รูปรีหรือรูปไข่ ยาว 1-7 เซนติเมตร กว้าง 0.8-2.5 เซนติเมตร โคนใบรูปลิ้ม ขอบใบหยักมนถึงจักฟันเลื่อย ปลายใบแหลมถึงเรียวแหลม ใบด้านบนเป็นมันสีเขียวเข้ม ด้านล่างสีเขียวอ่อน เส้นกลางใบด้านบนลึกเป็นแฉ่ง ด้านล่างโตงนูน มีขนสั้นนุ่มปกคลุมห่างๆ หรือหนาแน่นทั้งสองด้าน เส้นใบด้านข้างมี 4-7 คู่ เรียงค่อนข้างตรงกันข้ามถึงเรียงสลับ พื้นที่ระหว่างเส้นใบค่อนข้างกว้าง วางขนานขึ้นและวนกลับก่อนถึงขอบใบ เห็นเส้นใบไม่ชัดเจนถึงชัดเจนทั้งสองด้าน เส้นใบย่อยเป็นลายตาข่ายกว้าง เห็นไม่ชัดเจนทั้งสองด้าน ก้านใบมีขนสั้นนุ่มปกคลุมหนาแน่น หรือมีขนสั้น หรือค่อนข้างเกลี้ยง ยาว 0.6-1 เซนติเมตร **ช่อดอกเพศผู้** ออกเป็นกระจุกตามซอกใบ มี 3-7 ดอกต่อกระจุก ใบประดับติดที่ฐานช่อดอก โพลฟีลล์ติดที่ฐานก้านดอก **ดอกเพศผู้** มีกลีบเลี้ยงและกลีบดอกอย่างละ 4 กลีบ กลีบเลี้ยงรูปจาน มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 มิลลิเมตร เป็นแฉกรูปถ้วย มีขนสั้น สีเขียวอ่อน กลีบดอกรูปขอบขนานกว้าง ยาวประมาณ 2 มิลลิเมตร สีขาว ชมพูอ่อน หรือสีม่วง เกสรเพศผู้ 4 อัน สั้นกว่ากลีบดอก รังไข่เป็นหมัน รูปรีระมัด ก้านดอกยาว 2-3 มิลลิเมตร มีขนนุ่ม **ช่อดอกเพศเมีย** ออกตามซอกใบ ออกเดี่ยว หรือเป็นกระจุก 2-5 ดอกต่อกระจุก ใบประดับและโพลฟีลล์เหมือนช่อดอกเพศผู้ **ดอกเพศเมีย** มีกลีบเลี้ยงและกลีบดอกเหมือนดอกเพศผู้ เกสรเพศผู้เป็นหมัน 4 อัน สั้นกว่ากลีบดอก รังไข่รูปทรงกลม เกลี้ยง ยอดเกสรเพศเมียรูปจาน ติดทน ก้านดอกยาว 4-7 มิลลิเมตร **ผล** กลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3-5 มิลลิเมตร ผิวเกลี้ยง ผลแห้งเป็นสัน สีเขียวและเป็นสีดำเมื่อแก่ **เมล็ด** มี 4 โพริน ยาว 5-6 มิลลิเมตร กว้าง 2-4 มิลลิเมตร ผิวด้านบนเป็นสัน ด้านข้างเรียบ

การกระจายพันธุ์: มีรายงานการกระจายพันธุ์ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนเขตร้อน และอินเดียตอนเหนือ

สภาพนิเวศ: พบเจริญเติบโตในพื้นที่ป่าดิบ ป่าดิบเขา ป่าละเมาะ ริมลำธาร หรือตามสันเขา พบตั้งแต่ที่สูง (50-)500-1,835 เมตร

©Sukid Rueangruea

©Sukid Rueangruea

คุณสมบัติทางสมุนไพร: มีรายงานการใช้ *Ilex triflora* เป็นยาสมุนไพรพื้นบ้านบนเกาะชวาของประเทศอินโดนีเซีย และในประเทศจีนได้มีการสกัดสารจากราก ลำต้น เปลือก ใบ หรือผล จากพืชในสกุล *Ilex* L. รวมทั้ง *I. triflora* ซึ่งส่วนใหญ่มีองค์ประกอบหลักเป็น saponin และ flavone เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในการปรุงยาสำหรับรักษาโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัส

แนวทางในอนาคต: แม้ว่า *Ilex triflora* จะมีรายงานการกระจายพันธุ์ได้ทั่วประเทศไทย แต่จัดเป็นพืชที่มีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ เพราะพบขึ้นอยู่ตามธรรมชาติในป่าเท่านั้น เป็นพืชที่น่าสนใจศึกษาความเป็นไปได้ในการขยายพันธุ์ปลูก และศึกษาสารสำคัญเพื่อประโยชน์ทางสมุนไพร